

NERVOVÝ SYSTÉM

Fyziologie a patofyziologie

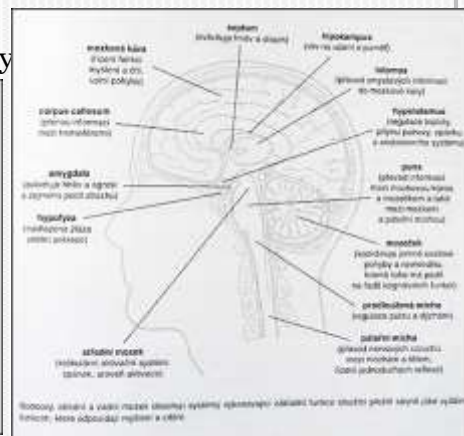
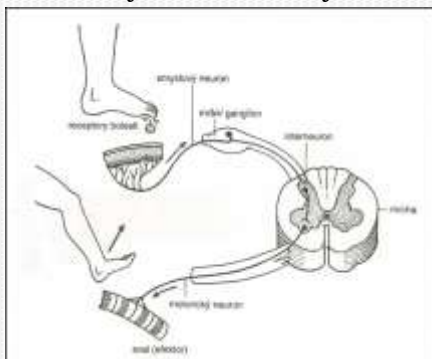

NERVOVÝ SYSTÉM

CNS

centrum pro regulaci všech činností organismu,
nadřazeno ostatním systémům (oběhovému,
trávicímu, atd.)

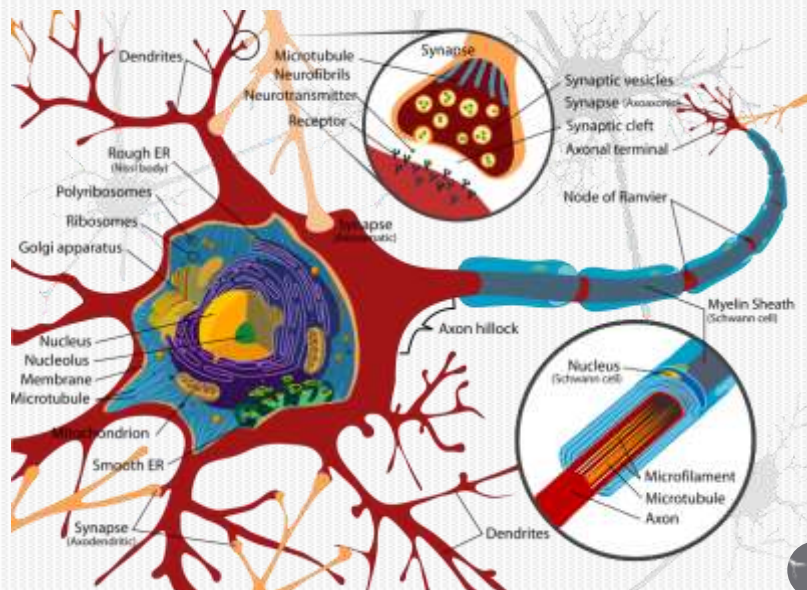
Přímý vliv na svaly a žlázy

NERVOVÁ TKÁŇ

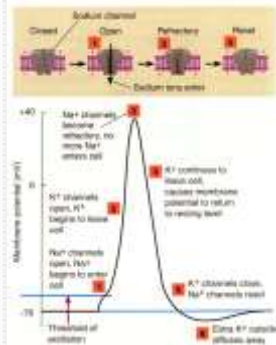
- Neurony
- Glie
  - Astroglie
  - Oligodendroglie
  - Mikroglie
- Komunikace
  - Chemická
  - Elektrická

3

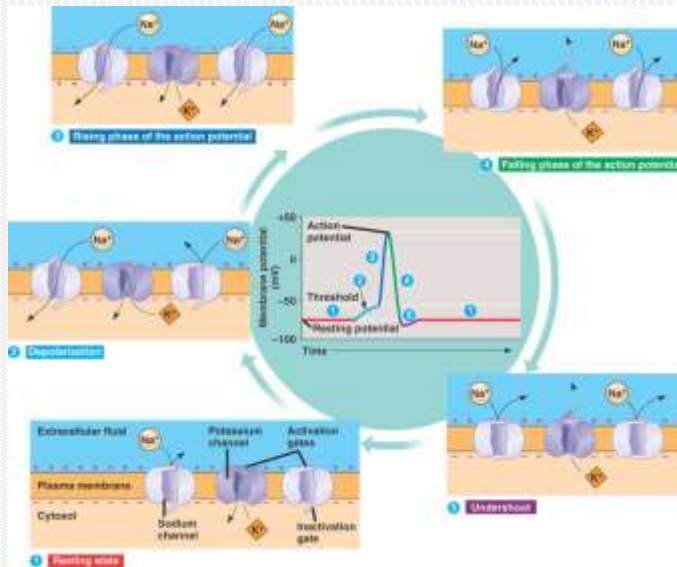
4

AKČNÍ POTENCIÁL

5

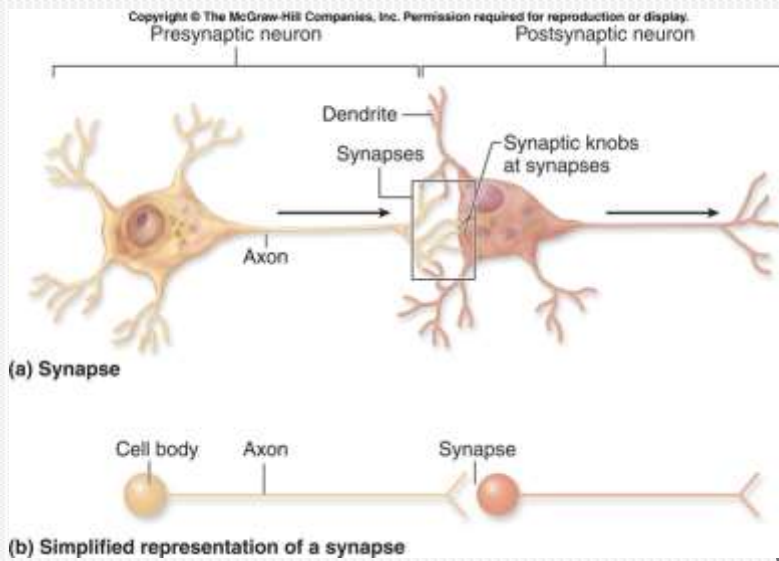
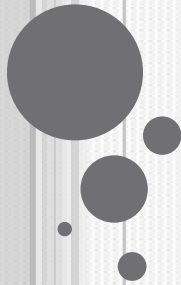
http://bawbrainblog.blogspot.cz/2010_12_01_archive.html

6

http://kvhs.nbed.nb.ca/gallant/biology/action_potential_generation.htm

SYNAPSE

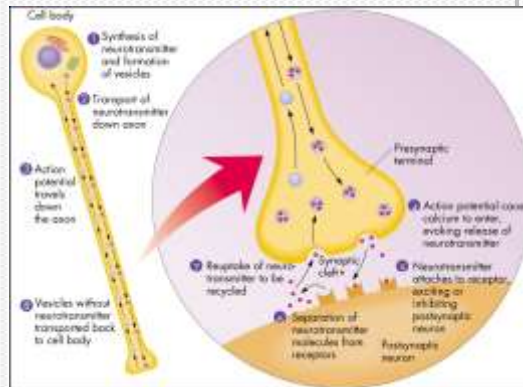

8

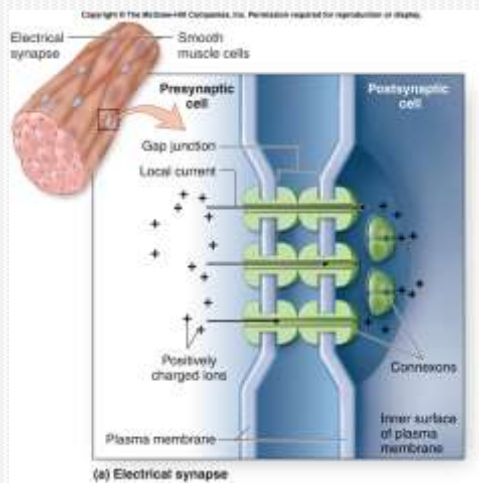
http://academic.kellogg.edu/herbrandsonc/bio201_McKinley/Nervous%20System.htm

SYNAPSE (CHEMICKÉ)

- Presynaptická část
  - Produkuje mediátor
  - Zpětné vychytávání
- Štěrbina
- Postsynaptická část
  - Receptory

SYNAPSE (ELEKTRICKÉ)

PŘENOS SYNAPTICKÉ INFORMACE

Neurotransmise

aktivní, časově omezený a nevratný proces
výsledkem přenos nervového signálu mezi neurony

- příchod depolarizační vlny na presynaptické zakončení
- elektrický signál převeden na chemický (uvolnění neuromediátoru)
- v postsynaptické části převeden zase na elektrický signál
- sekrece neuromediátoru z presynaptické části je důsledkem intracelulárního vstupu Ca přes napětově řízené Ca^{2+} kanály, množství uvolněného mediátoru pak závisí na koncentraci nitrobuňčného Ca

11

CHARAKTERISTIKA NEUROTRANSMITERŮ

Neuroaktivní látky

- **neuromediátory**: látky uvolňované z neuronu do synaptické štěrbině a ovlivňující excitabilitu pouze jedné nebo několika prostorově blízkých buněk
- **neuromodulátory**: ovlivňují pravděpodobnost synaptického přenosu
- **neurohormony**: hormony syntetizované a uvolňované nervovým systémem, přenášené krví ke vzdáleným cílovým buňkám

chemické složení: monoaminy, aminokyseliny a peptidy

řada neuropeptidů působí nejen vzdáleně jako neurohormony, ale i lokálně jako neuromediátory; podobně některé klasické neuromediátory se mohou uvolňovat do krevního oběhu a působit jako hormony

12

CHARAKTERISTIKA NEUROTRANSMITERŮ - SYSTÉMY

<i>System</i>	<i>Mediátor</i>
○ cholinergní	acetylcholin
○ aminokys. a odvozené	GABA , aspartát, glutamát, glycin, histamin
○ monoaminergní	katecholaminy (dopamin, noradrenalin, adrenalin)
	indolaminy (serotonin)
○ purinergní	adenosin
○ peptidové	substance P, neuropeptid Y
○ opioidní	enkefaliny

13

Table 4B.1 Major Neurotransmitters

Neurotransmitter	Structure	Functional Class	Secretion Sites
Acetylcholine		Excitatory to vertebrate skeletal muscles; excitatory or inhibitory at other sites	CNS; PNS; vertebrate neuromuscular junction
Biogenic Amines			
Norepinephrine		Excitatory or inhibitory	CNS; PNS
Dopamine		Generally excitatory; may be inhibitory at some sites	CNS; PNS
Serotonin		Generally inhibitory	CNS
Amino Acids			
GABA (gamma-aminobutyric acid)	$H_2N-CH_2-CH_2-CH_2-COOH$	Inhibitory	CNS; invertebrate neuromuscular junction
Glycine	H_2N-CH_2-COOH	Inhibitory	CNS
Glutamate	$H_2N-CH(COOH)-CH_2-CH_2-COOH$	Excitatory	CNS; invertebrate neuromuscular junction
Aspartate	$H_2N-CH(COOH)-CH_2-COOH$	Excitatory	CNS
Neuropeptides (a very diverse group; only two of which are shown)			
Substance P	Arg-Phe-Gly-Phe-Gln-Gly-Phe-Phe-Gly-Ileu-Met	Excitatory	CNS; PNS
Met-enkephalin (an endorphin)	Ileu-Gly-Gly-Phe-Met	Generally inhibitory	CNS

14

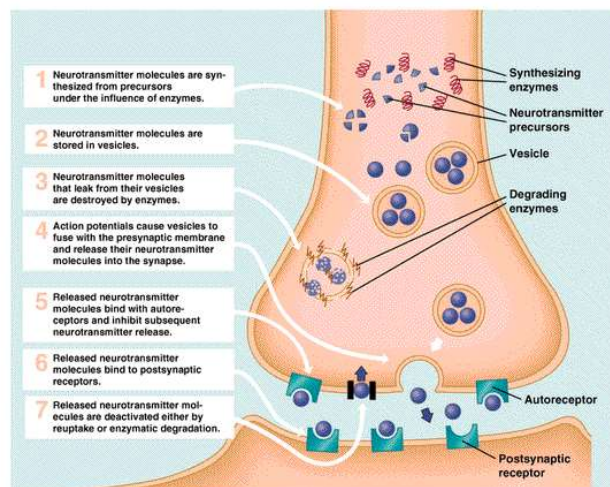
CHARAKTERISTIKA NEUROTRANSMITERŮ - VLASTNOSTI

Kritéria pro identifikaci neuromediátoru

- přítomen ve vysokých koncentracích v presynaptických nervových zakončeních
- presynaptický neuron jej syntetizuje
- neuron jej při depolarizaci membrány uvolňuje v dostatečném množství a existuje mechanismus pro ukončení jeho působení
- i při exogenní aplikaci vyvolává fyziologické účinky odpovídající normální synaptické transmisi
- existuje specifický receptor

15

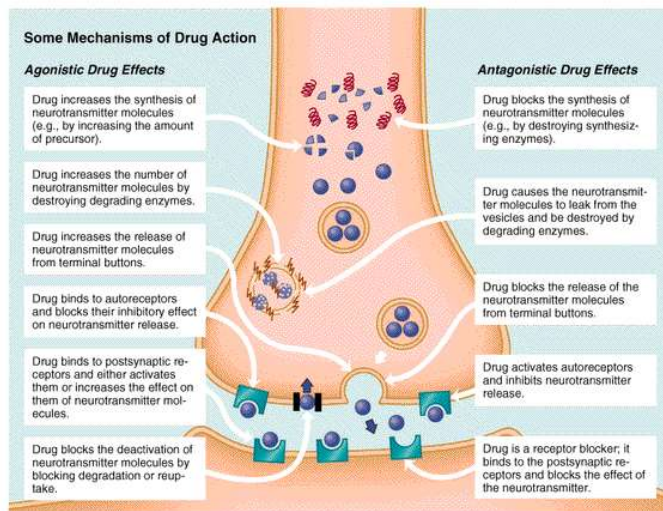
► Seven Processes in Neurotransmitter Action

16

► Mechanisms of Drug Effects

17

ACETYLCHOLIN

první látkou rozpoznanou jako neuromediátor
 vytvářen v nervových zakončeních reakcí cholinu a acetylkoenzymu A
 katalyzovanou cholinacetyltransferázou
 po uvolnění do synaptické štěrbiny je hydrolyzován acetylcholinesterázou
 na acetát a cholin
 v necholinergních synapsích může působit jako neuromodulátor (např.
 inhibicí Na^+/K^+ pumpy)
 zásadní funkce v periférii - nervosvalová ploténka

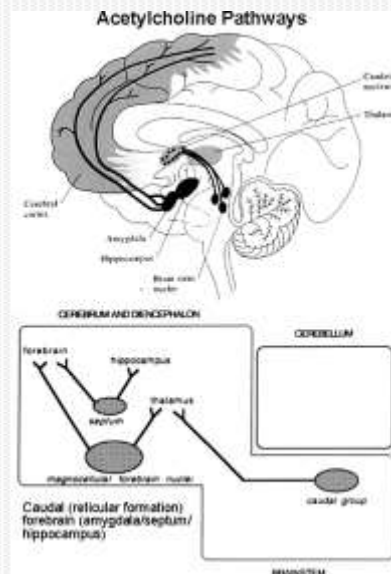
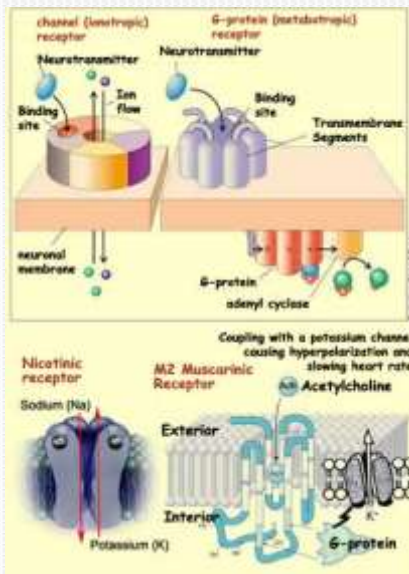
18

CHOLINERGNÍ NEURONY

cholinergní inervace v mozkové kůře, hipokampu a limbických strukturách

- neurony lokalizovány v **bazální části předního mozku** (nucleus basalis Meynerti, diagonální oblast a septum)
- v **mozkovém kmeni**
- **striatum** obsahuje lokální okruh cholinergních interneuronů
- velká hustota cholinergní inervace je v komplexu **nucleus caudatus-putamen**
- postsynaptické účinky acetylcholinu v předním mozku zřejmě zprostředkovány hlavně muskarinovými receptory, úloha nikotinových receptorů v mozku je málo známa
- v mozkové kůře a limbickém laloku se účastní v procesu učení, paměti a intelektuální aktivitě

19

CHOLINERGNÍ NEURONY - PATOFYZIOLOGIE

- v corpus striatum způsobuje přílišná aktivace cholinergních neuronů nebo nerovnováha mezi systémy cholinergním a dopaminergním typické neurologické symptomy (tremor, katalepsie, stereotypní pohyby)
- poruchy cholinergních synapsí v limbickém systému - vznik agresivního chování
- cholinergní deficit při fyziologickém stárnutí a cholinergní hypofunkce při demenci (Alzheimerova choroba)
- skopolamin blokuje cholinergní receptory, zasahuje do paměťových procesů

21

KATECHOLAMINY

hlavní katecholaminy v CNS:

adrenalin, noradrenalin a dopamin.

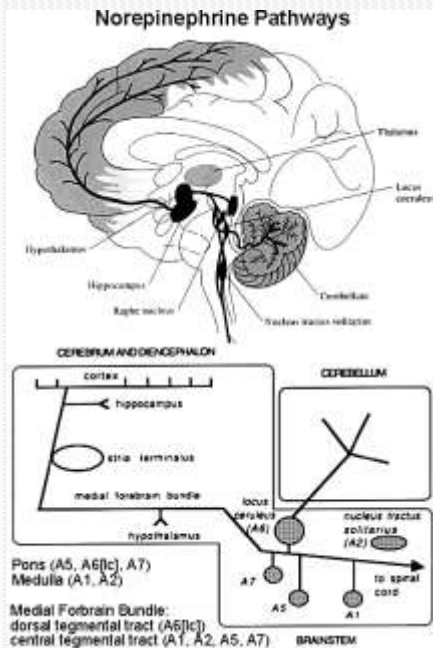
většina adrenergických synapsí využívá jako neurotransmiter noradrenalin, v malém množství adrenalin (mozkový kmen)

22

NORADRENERGNI NEURONY

- **locus coeruleus** primárním zdrojem noradrenergní inervace pro většinu CNS
- jednotlivé noradrenergní neurony vytvářejí synaptické kontakty s tisíci neurony a vytvářejí síť přes všechny vrstvy mozkové kůry
- axony inervují funkčně rozdílné oblasti mozku, např. mozkovou kůru a mozeček.
- další lokalizace: mícha a struktury předního mozku
- β_1 -adrenoreceptory v mozku lokalizovány na neuronech, β_2 -adrenoreceptory hlavně na gliích
- desenzitizace kortikálně-limbických β_1 -receptorů spojována s účinky antidepressiv

23

24

NORADRENERGNÍ NEURONY - PATOFYZIOLOGIE

Deficit:

narušení cyklu spánek-bdění (hlavně ovlivnění bdělosti), bolesti hlavy, zpomalení psychomotoriky

Nadbytek:

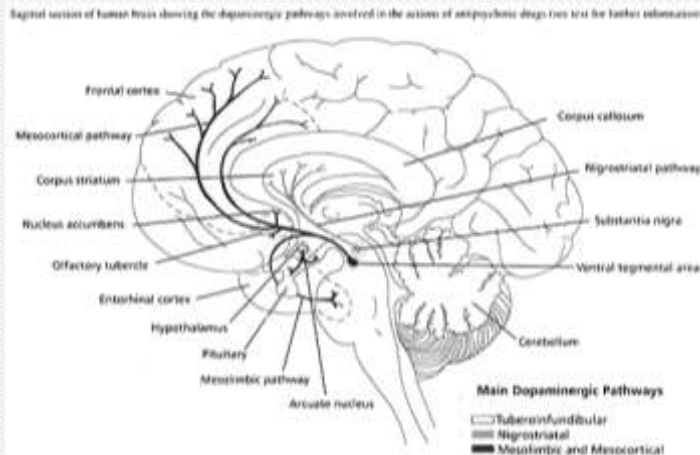
zrychlení transmise účinkem amfetaminu, event. kokainu - stimulace psychomotoriky až manický záchvat, úzkostné stavy

25

DOPAMINERGNÍ NEURONY

- velké pigmentované dopaminergní neurony lokalizované v **substantia nigra pars compacta** inervují nucleus caudatus a putamen
- **oblast „A-10”** - inervuje nucleus accumbens, část limbického komplexu, frontální kůru, oblast gyrus cinguli a hippocampus. Mezo-kortiko-limbický dopaminergní systém obsahuje i neuropeptid cholecystokinin.
- dopaminergní neurony v **nucleus arcuatus** hypotalamu projikují do hypofýzy (inhibice uvolňování prolaktinu)
- D₂ receptory jsou primárním místem působení neuroleptik, stimulace D₁ receptorů přitom může usnadnit odezvu přes D₂ receptory. D₁ a D₂ receptory nemají shodnou distribuci, např. D₂-receptory v substantia nigra jsou lokalizovány více na dendritech, zatímco D₁-receptory jsou lokalizovány na nigrálních aferentních zakončeních.

26

27

DOPAMIN - PATOFYZIOLOGIE

- degenerace nigrostriatální dopaminergní dráhy vede k Parkinsonově nemoci
- blokáda dopaminových receptorů neuroleptiky způsobuje akutní vedlejší účinky (extrapyramidový syndrom hypertonicko-hypokinetický)
- exogenně navozený Parkinsonský syndrom:

V 80. letech 20. století v Kalifornii onemocnělo náhle těžkou formou parkinsonismu několik narkomanů, kteří si aplikovali drogu nitrožilně. Zjistilo se, že všichni postižení si injikovali podomácku vyrobenou chemikálií, přičemž při její výrobě vznikala jako nechtěná vedlejší příměs látka s názvem metyl-fenyl-tetrahydropyridin (MPTP). Další výzkum prokázal, že nejdůležitějším účinkem MPTP je poškození substantia nigra. MPTP je jednoduchá chemická sloučenina, podobná složkám obsaženým v mnohých rostlinách, také je chemicky příbuzná některým přípravkům na hubení plevelů - např. paraquat nebo insekticidům.

28

DOPAMIN - PATOFYZIOLOGIE

- tuberoinfundibulární trakt: snížení uvolňování dopaminu vede ke zvýšení sekrece prolaktinu - galaktorhea u léčby neuroleptiky
  - nadměrná stimulace dopaminergních spojů: neklid, napětí, anxióza až hostilita a agresivita
  - vliv na chování důležité pro zachování jedince a druhu: příjem potravy, pití, sexuální chování
- proto toto jednání spojeno s pocitem uspokojenosti - pozitivní posilování
řada drog zvyšuje jeho účinek (např. blokáda zpětného vychytávání kokainem)

GABA posiluje účinek dopaminergní stimulace v tegmentu (zvýšení pozitivního posilování)

29

SEROTONIN (5-HT)

za fyziologických podmínek prochází obtížně hematoencefalickou bariérou; většina syntetizována přímo v mozku

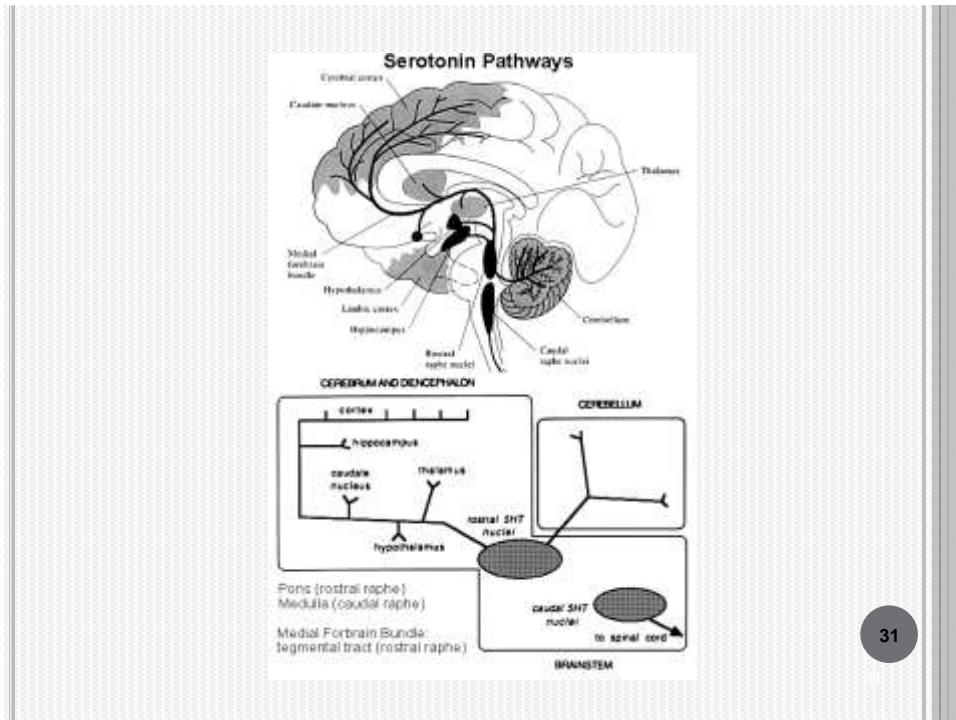
primárním zdrojem prekursoru tryptofanu - proteiny v potravě. Dietou se sníženým obsahem tryptofanu a zvýšeným vstupem kompetujících aminokyselin lze snížit obsah serotoninu v mozku

Serotoninergní neurony

lokalizovány ve skupině jader obklopujících **nuclei raphe** ve středním mozku. podobně jako NA neurony směřují do všech oblastí CNS

- inervující mozkovou kůru spojovány s regulací rychlých očních pohybů ve spánku
- v limbickém systému souvisí s agresí
- v míše ovlivní modulací citlivost k bolesti
- serotoninové receptory mají řadu podtypů spojených s účinky některých halucinogenů, antidepresiv atd.

30

SEROTONIN (5-HT)

Deficit:

řada psychiatrických onemocnění

deprese, úzkost, obsedantně kompulsivní stavy, insomnie

Nadbytek:

hypersomnie, změna psychiky - ztráta motivace, snížení pozornosti, zvýšená impulsivita a afektivita, agresivita

EXCITAČNÍ AMINOKYSELINY

kyselina glutamová a asparagová účinkují excitačně na téměř všechny neurony v CNS, hlavní excitační neurotransmitery

neprostupují hematoencefalickou bariérou (na rozdíl od tryptofanu a tyrozinu) a jsou syntetizovány v mozku z glukózy a dalších prekurzorů

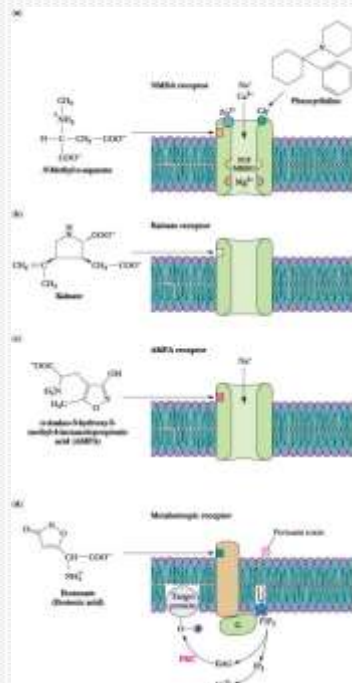
lokalizace: pyramidové buňky v **kůře** a v **hipokampu**, granulární buňky v **mozečku**, primární **senzorické aferentní** neurony aj.

většina excitace v CNS

receptory non-NMDA: kainátové, quisqualátové

receptory NMDA: účast na plasticitě, učení a vytváření paměťových stop

33

34

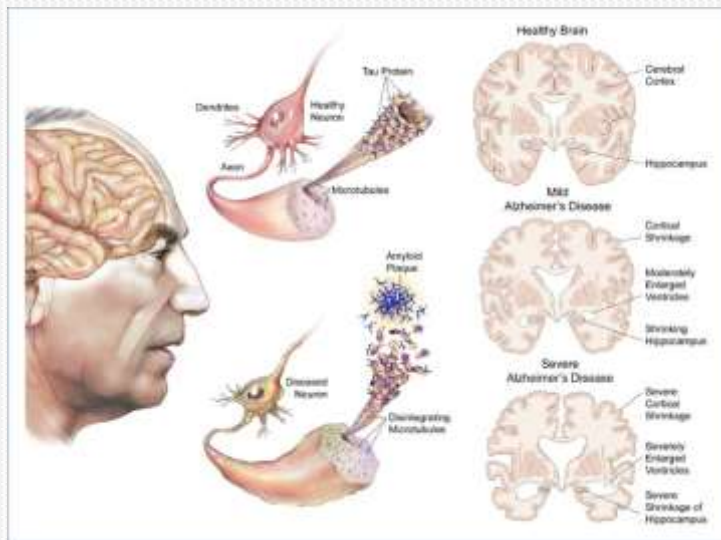
NEUROTRANSMITERY V RF

Neurotransmitter	Lokalizace v RF	Funkce	Manifestace poruchy
Ach	RF pontu (ncl. gigantocellularis)	Klidné bdění	Koma
DA	Substantia nigra (ale i difuzně)	Aktivní bdění	Parkinsonův syndrom, poruchy rozhodování
5HT	Ncl.rhaphé	Non REM spánek	Totální nespavost, psychotický syndrom
NA	Locus coeruleus	REM spánek	Selektivní deprivace REM spánku

ALZHEIMEROVA CHOROBA

- o nejčastější forma demence, především u lidí ve čtvrtém a pátém deceniu
- o klinickým projevem postupující zhoršení paměti, což vede k rozpadu intelektu.
- o patologicky je demence Alzheimerova typu provázána vznikem velkého množství degenerativních plak a neurofibrilárních uzlíků v mozku. Plaky obsahují shluky patologicky změněných dystrofických nervových a gliálních výběžků a nacházejí se obvykle v asociativních oblastech neokortexu, hipokampu a amygdaly.

syndrom demence vzniká jako důsledek ztráty cholinergních zakončení, která jdou do kůry a dalších oblastí z neuronů umístěných v subkortikálních oblastech, např. v Meynertově jádře (nucleus basalis Meynerti)

37

GABA

GABA se vyskytuje téměř výlučně v mozku a proto určena jako neuromediátor relativně brzy

lokalizace: lokální okruhy hvězdčovitých buněk v **mozkové kůře**, Purkyňovy buňky v **mozečku**, **striato-nigrální neurony** aj.

Látky usnadňující GABAergní transmissi jsou využívány k navozování účinků celkově sedativních, anxiolytických, myorelaxačních a antikonvulzivních.

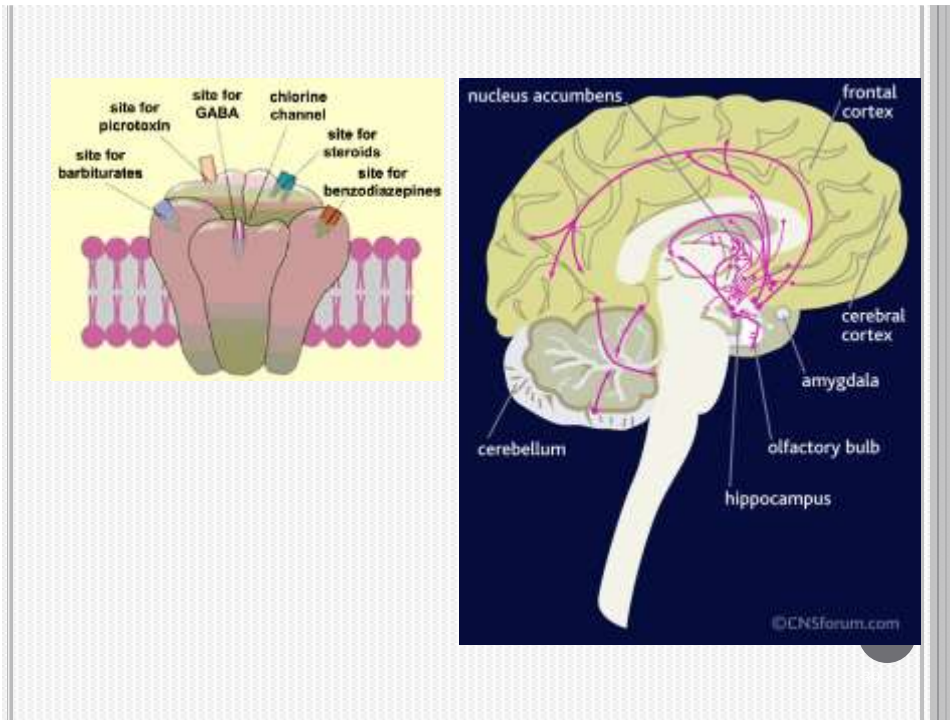
Deficit:

zvýšená excitabilita neuronů, úzkost

Nadbytek:

snad psychické změny, ztráta motivace

38

HUNTINGTONOVA CHOREA

- chronicko-progresivní neurodegenerativní onemocnění, autozomálně dominantně dědičné. První manifestace onemocnění je mezi 35.–50. rokem věku.
- tzv. **tripleťová nemoc**, mutace je prokazatelná na krátkém raménku 4. chromozomu. Podkladem mutace je zmožení tripletu CAG. Genovým produktem je aberantní protein huntingtin, který má zatím ne zcela objasněnou funkci.
- Hlavní neuropatologickou změnou je ztráta GABAergních neuronů ve striatu. Dále dochází k deficitu acetylcholinu, ke snížení hladiny acetylcholintransferázy a k úbytku muskarinových receptorů ve striatu.
- Morfologie prokazuje specifickou atrofii v oblasti caput nucleí caudati, povšechnou atrofii mozku, rozšíření komorového systému, degenerativní změny kortexu a atrofické změny palida.
- Průběh nemoci: progredující příznaky neurologické (chorea) a psychické (poruchy chování, deprese, poruchy vůle, změny osobnosti, kognitivní dysfunkce). Chorea se s postupem nemoci mění na dystonii až akinezi a rigiditu, demence nezadržitelně progreduje. Demenci charakterizují poruchy paměti, kognitivní zpomalení, neschopnost soustředit se na řešení úkolu a měnit adaptivně vzorce chování, apatie nebo deprese. Přes dysartrii relativně méně postižené porozumění řeči i její vyjadřování. Pacienti nemají afázii ani agnózi, jen výjimečně trpí apraxií.

OXID DUSNATÝ (NO)

- **Oxid dusnatý (NO)** působí jako mediátor v imunitním systému, na synapsích a ovlivňuje vazomotoriku. Jako přenašeč v CNS poprvé rozpoznán v 80. letech minulého století.
- odlišnost NO od jiných mediátorů : schopnost **difundovat volně** a rychle přes membrány, tzn. působit na okolní buněčné elementy bez ohledu na anatomické spojení. NO je nestabilní volný radikál s poločasem několika sekund; při šíření z bodového zdroje schopen ovlivnit okolí do vzdálenosti asi 170 μm .
- vliv na učení, citění, sexuální chování, modulace sensorických a motorických cest
- neurodegenerativní procesy: za patologických podmínek může pravděpodobně NO generovaný nadměrně při stimulaci glutamátových receptorů zprostředkovat buněčnou smrt

41

PATOGENEZE EPILEPTICKÝCH PROJEVŮ

U normálního zdravého jedince v mozkové tkáni v dynamické rovnováze dva základní nervové okruhy:

- **excitační**, zajišťovaný excitačními neurotransmitery, např. glutamátem
- **inhibiční**, s přispěním kyseliny -aminomáselné (GABA).

Každá oblast nervové tkáně má určitou úroveň excitability a synchronie.

Epileptické projevy vznikají pravděpodobně

- přechodným nevyváženým účinkem excitačních a inhibičních faktorů
- spolu se změnou vlastností buněčných membrán, poruchou rovnováhy iontů intracelulárně a extracelulárně
- a se změnou modulačních mechanismů.

42

PATOGENEZE EPILEPTICKÝCH PROJEVŮ

Podstata poruchy iontových toků na membráně

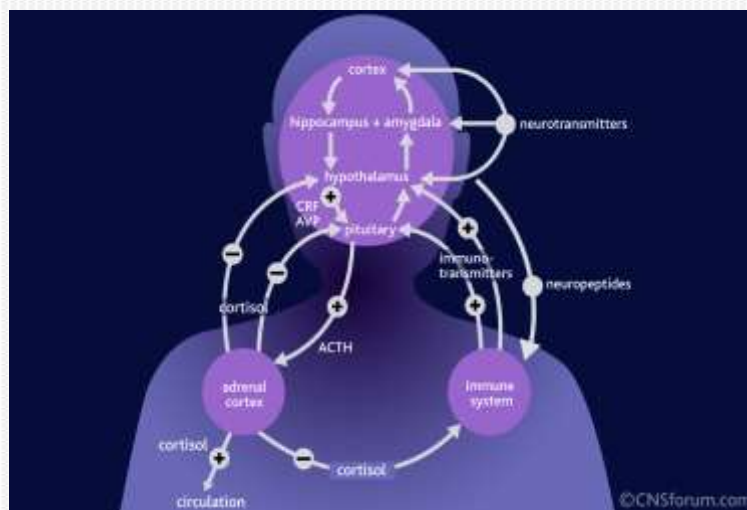
- možná dysfunkce Na/K-ATPázy
- omezená schopnost gliových buněk pufrovat zvýšenou extracelulární koncentraci kaliových iontů
- snížení činnosti inhibiční synapse
- zvýšení excitační stimulace
- metabolické změny v buňce.

„Epileptický neuron“

- projevuje se zejména jinou dráždivostí
- membrána takového neuronu je v klidu lehce depolarizována, pravděpodobně v důsledku poruchy transportních iontových mechanismů na membráně
- odpovídá na podráždění nikoliv normálními excitačními postsynaptickými potenciály a tvorbou jednotlivého akčního potenciálu, ale salvou, a vytváří obraz tzv. **paroxysmálního depolarizačního posunu – PDS**, sumace této abnormální aktivity se projeví na EEG jako *interiktální hrot*.

43

Hypotalamo – hypofyzo – adrenální osa

44

FUNKCE MOZKOVÉHO KMENE

- Jádra hlavových nervů (šedá hmota)

- Dráhy z a do kůry (bílé

- Retikulární formace:

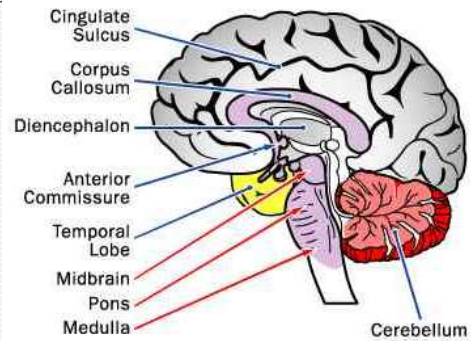
- Životně důležité funkce

- Spánek a bdění

- Aktivace hemisfér

- Aktivace spinální míchy

Major Internal Parts of the Human Brain

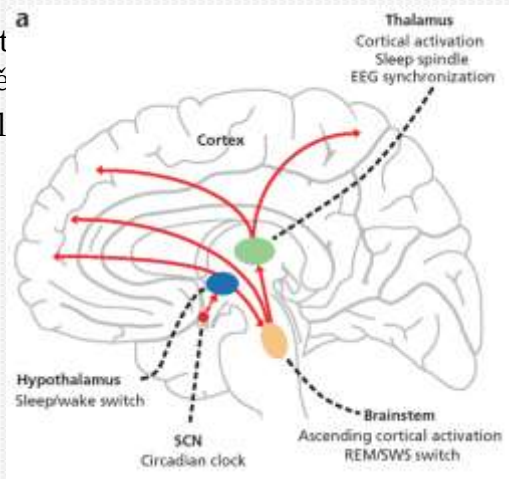
45

VĚDOMÍ A SPÁNEK

DEFINICE VĚDOMÍ

Vědomí je schopnost být bdělý a adekvátně reagovat na okolí

- Kvalita vědomí (orientace, adekvátní reakce, změny)
- Kvantita vědomí (bdělost)

PŘÍČINY PORUCH KVANTITY VĚDOMÍ

Kraniální

- poruchy mozkového kmene (ARAS) LC (NA), DRN (5-HT), VTA (DA), „basal forebrain“ (ACh)
- nebo jeho spojení s hemisférami (thalamus a hypotalamus)
- Často též ložiskové příznaky z poruch ostatních struktur CNS (jádra hlavových nervů)

EXTRAKRANIÁLNÍ PŘÍČINY PORUCH VĚDOMÍ

- Poruchy perfuze – ischemie
  - (živiny – glukosa, kyslík – hypoxie)
- Poruchy fyziologie
  - osmolality, iontů ($\downarrow\text{Na}^+$, $\uparrow\text{K}^+$, $\uparrow\text{Mg}^{++}$)
  - hormonů regulujících metabolismus ($\downarrow$ tyroxin a $\downarrow$ kortizol)
  - stav po epi záchvatu
- Toxiny
  - Endogenní
    - ledvinné selhání,
    - jaterní selhání,
    - sepse, meningitis/encephalitis
  - Exogenní – drogy, léky

49

MĚŘENÍ KVANTITY VĚDOMÍ; BDĚLOSTI

- Slovně
  - Somnolence
  - Sopor
  - Koma
- Pomocí bodů

Glasgow coma scale
Benešova škála

Table 1: THE GLASGOW COMA SCALE AND SCORE

Feature	Score Responses	Score Notation
Eye opening	Spontaneous	4
	To speech	3
	To pain	2
	None	1
Verbal response	Orientated	5
	Confused conversation	4
	Words (inappropriate)	3
	Sounds (incomprehensible)	2
	None	1
Best motor response	Obeys commands	6
	Localise pain	5
	Flexion – Normal	4
	– Abnormal	3
	Extend	2
	None	1
TOTAL COMA SCORE		3/15 – 15/15

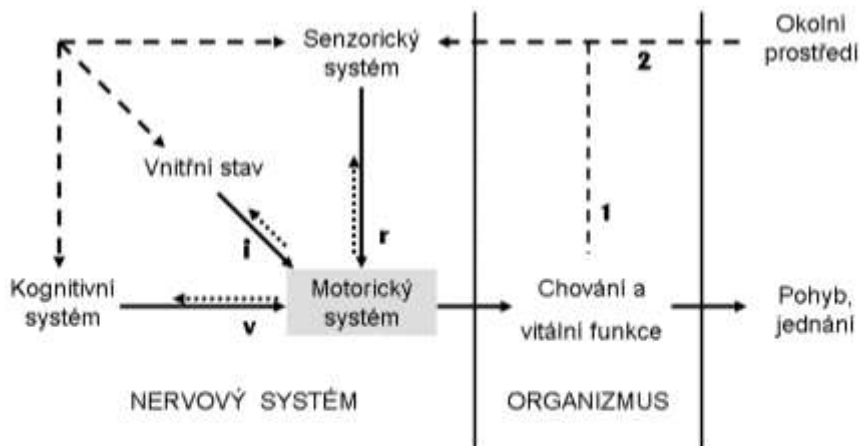
DELIRIUM

- Delirium je kvalitativní poruchou vědomí charakterizovanou náhle vzniklou změnou chování, poruchou pozornosti a fluktuujícím průběhem
- Delirium je syndrom, který má mnoho příčin, vyskytuje se u asi 10 – 30% akutně hospitalizovaných geriatrických pacientů
- Příčiny většinou extrakraniální

51

CNS: VSTUPY A EXEKUČNÍ FUNKCE

52

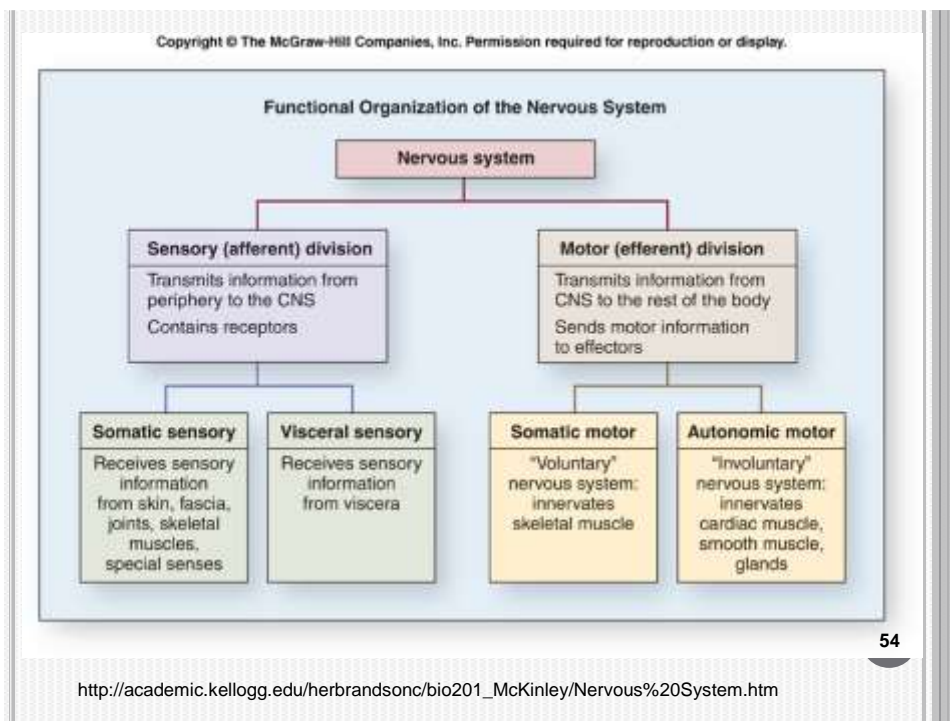

Somatomotorický systém

Autonomní motorický systém

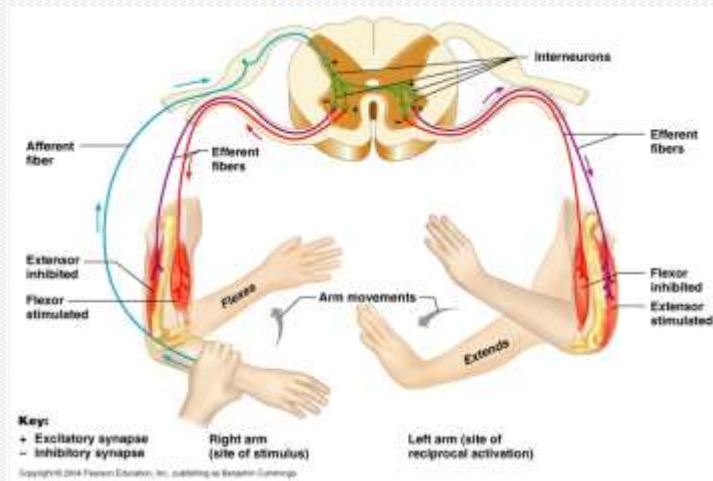
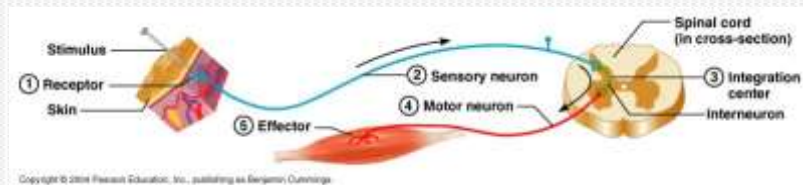
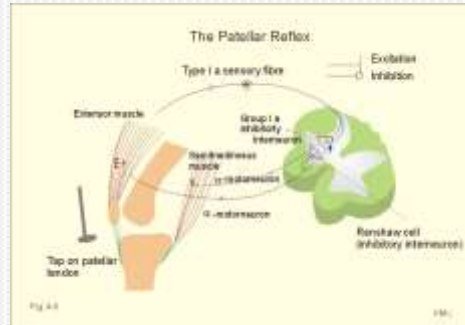
Neuroendokrinní sekretomotorický systém (PVGray – HPA)

53

REFLEXNÍ OKRUH

- Receptor
- Aferentní dráha
- Centrum
- Eferentní dráha
- Efektor
  - Svaly a žlázy

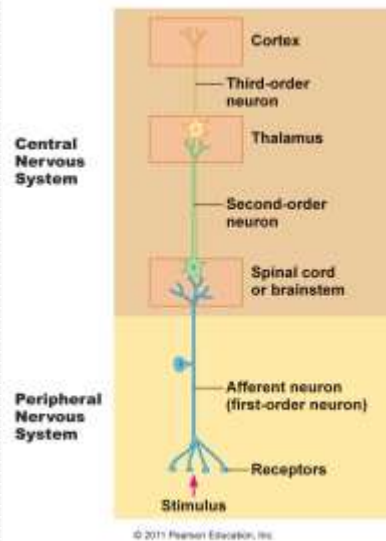

<http://apbrwww5.apsu.edu/thompsonj/Anatomy%20&%20Physiology/2010/2010%20Exam%20Review/Exam%204%20Review/CH%2013%20Proprioception%20and%20Types%20of%20Reflexes.htm>

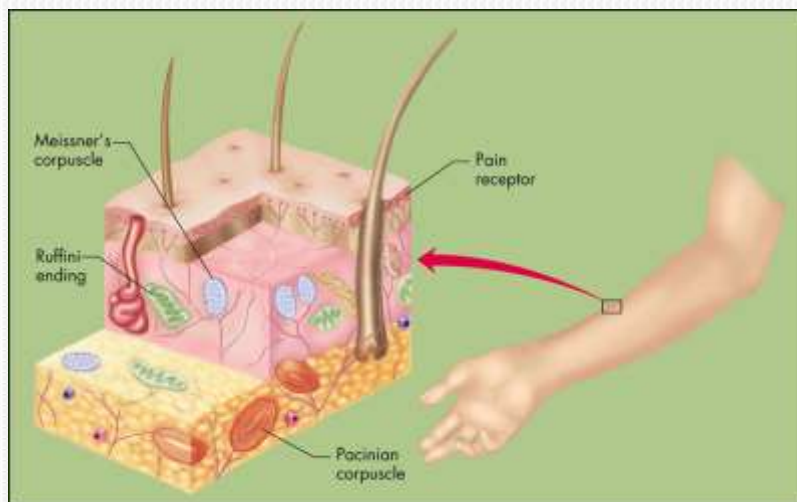
SENZORIKA

Přivádí informace do CNS

Všechny smysly
Somatosenzorika

Somatosenzorika

Pacin. – vibrace; rychlá

Meissner. – dotek; rychlá

Ruff. – natažení kůže; pomalá

Somatosenzorika

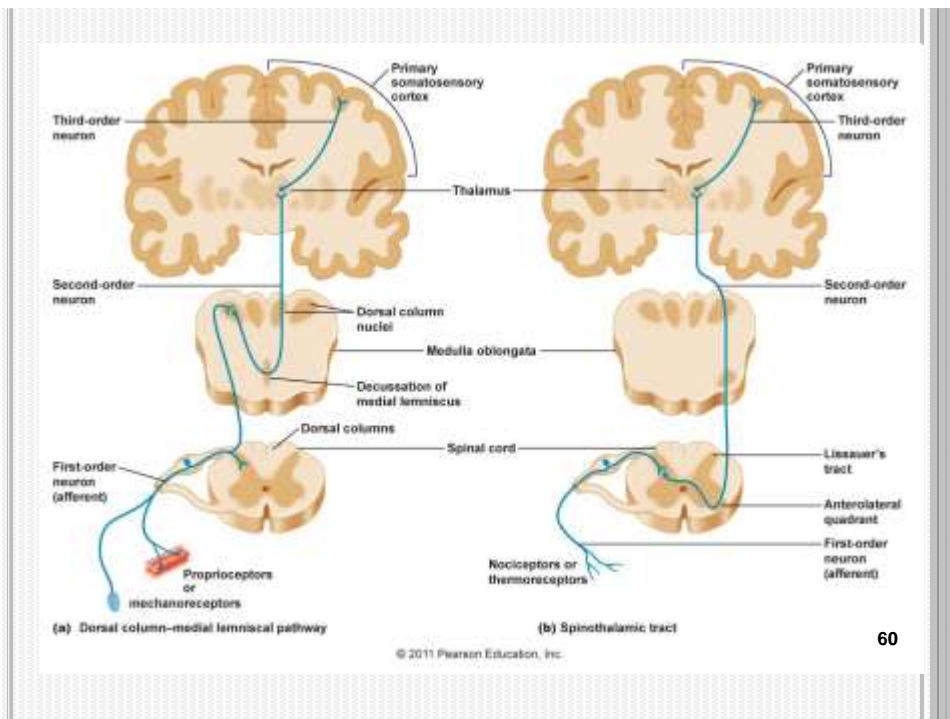
Signály do CNS jsou vedeny dvěma systémy:

Dorzální lemniskální systém (jemné a přesné čítí)

Anterolaterální spinothalamický systém (hrubé čítí)

Dorzální Lemniskální Systém	Anterolaterální Spinothalamický Systém
• Vnímání dotyku: vysoká diskriminace o lokalizace stimulu o intenzity stimulu • Vnímání vibrací • Vnímání pohybu po kůži • Vnímání jemných doteků a jemného tlaku	• Vnímání teploty: o chladu o tepla • Pocit bolesti • Hrubý tlak a dotek • Lechtání, šimrání • Sexual sensations

59

60

Lemniskální systém

dráha 3 neurony

vede vědomé taktilní čítí všech modalit

(kromě tepla a bolesti)

ispilaterální zadní provazce

Poruchy:

Spinální ataxie

Příčiny např.:

**Nedostatek B12,
kys.listové**

Tabes dorsalis

61

Anterolaterální systém

Vede informace

o bolesti, teplotě, hrubé čítí

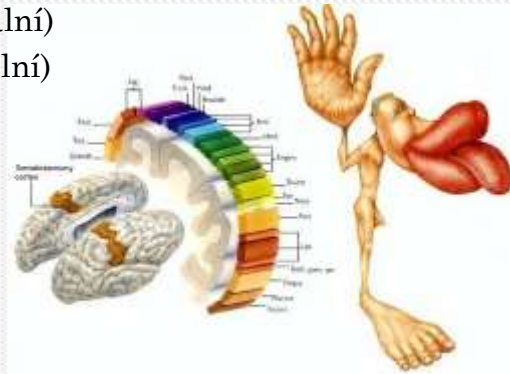
Kontralaterálně, postranní provazce

Porucha kolem
s.centralis:
Syringomyelie

62

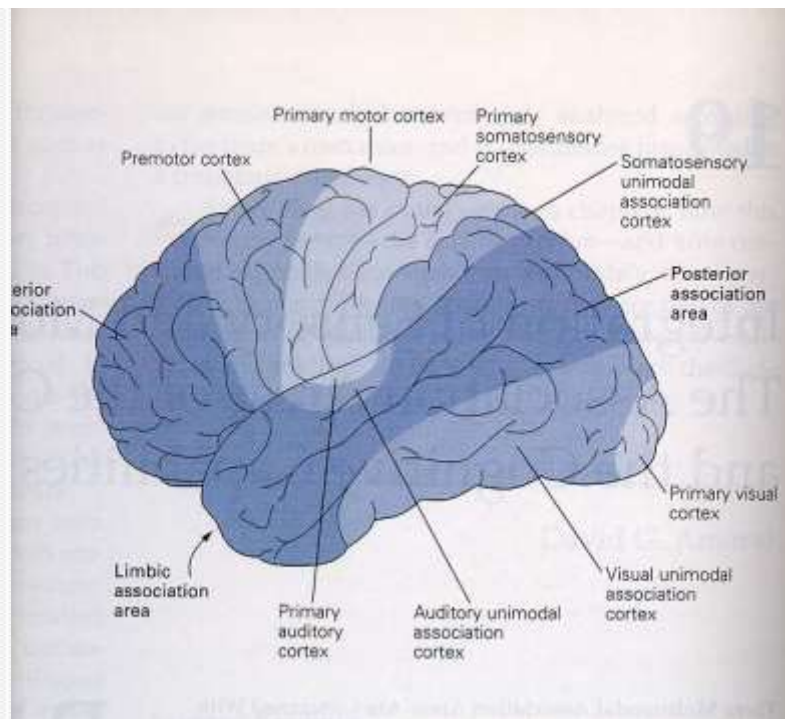
KOROVÁ PREZENTACE SENZORIKY

- Primární senzorká
- Sekundární (unimodální)
- Asociační (multimodální)

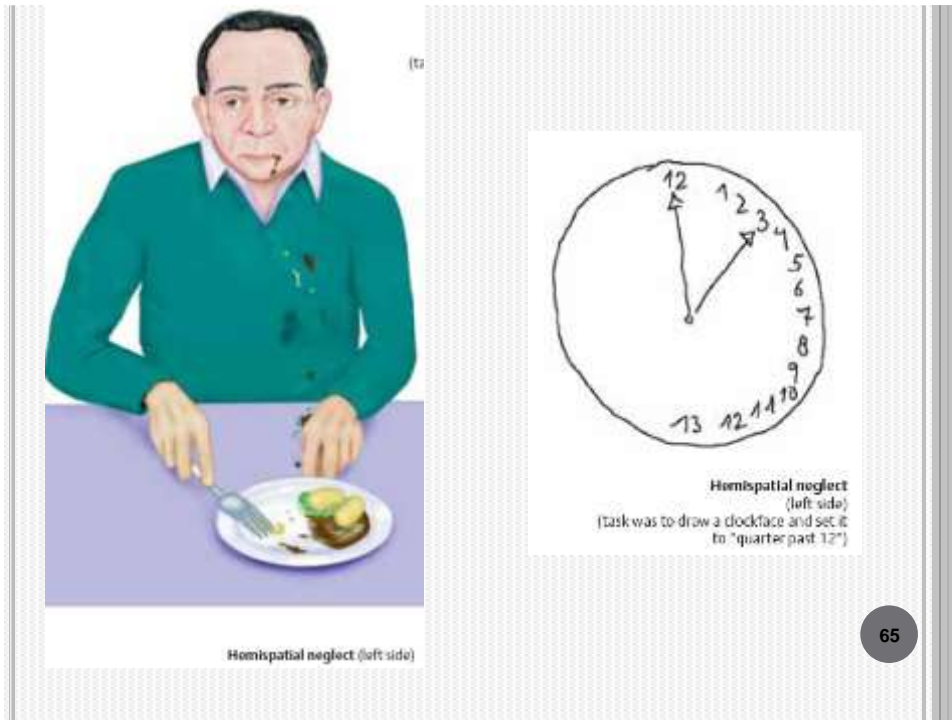
63

<http://joecicinelli.com/wp-content/uploads/2011/10/Homunculus1.jpg>

64

BOLEST

- Bolest je definována jako nepříjemná senzoričká a emocionální zkušenost spojená s akutním nebo potenciálním poškozením tkání, nebo popisovaná výrazy takového poškození.
- Bolest je vždy subjektivní

Složky bolesti

- Senzoricko-diskriminační
  - Informace o lokalizaci a intenzitě (SI)
- Efektivně motivační
  - Emoční prožitek bolesti (limb. syst.)
- Kognitivně evaluační složka
  - Zhodnocení bolesti (asoc.Cx)

NOCICEPTORY

- Chemoreceptory
- Reagují na řadu látek (TNF- α , bradykinin, PGE₂, 5-HT,.....)
- Rychlá A vlákna
- Pomalá C vlákna (0,5 – 3,5 m/sec)
- A delta (7-14 m/sec)

67

SOMATICKÁ BOLEST

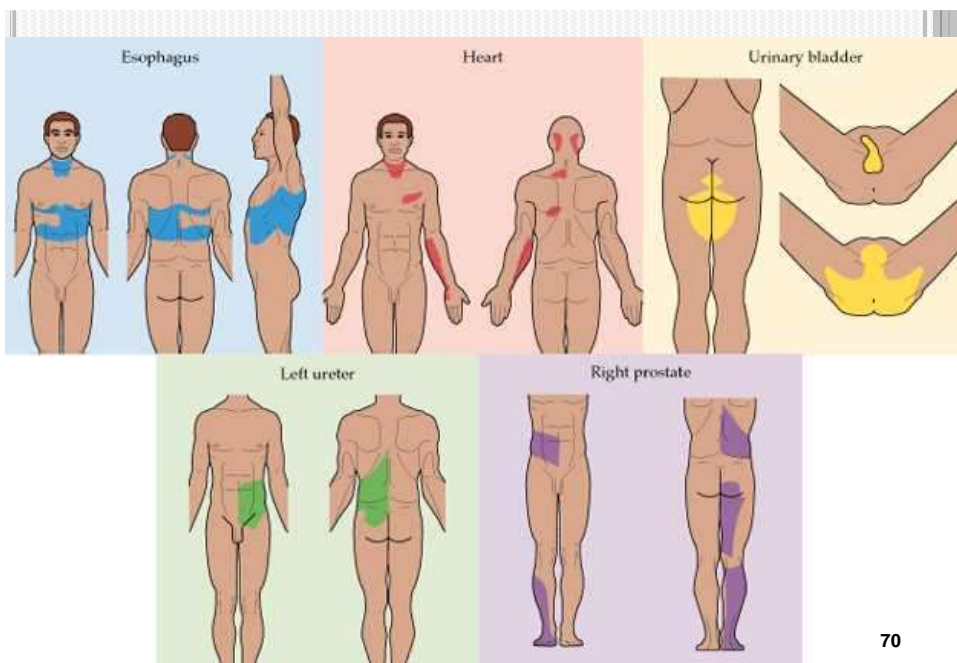
- Somatická
  - rychlá a pomalá
  - Přesně lokalizovaná
  - Z kůže, svalů, hrudní a břišní stěny

68

VISCERÁLNÍ BOLEST

- Játerní, ledvininný a plicní parenchym jsou necitlivé
- Nereaguje na všechna poranění útrobu (např. střevo neregistruje řez, ale registruje distenzi jako bolest)
- Difuzní, špatně lokalizovaná
- Doprovodná autonomní reakce, dyspepsie, tenze svalů
- Přenesení na somatická místa (Headovy zóny)

69

70

Headovy zóny

DESCENDENTNÍ DRÁHA MODULACE BOLESTI

- periaqueaduktální šed
- z míchy, tak z vyšších částí mozku, tj. z hypothalamu, kortikálních struktur a limbického systému
- do rostroventrální míchy (RVM) a dále až do dorzálních rohů míšních, kde končí také dostředivé axony neuronů vedoucích bolest.

71

MOTORIKA

Struktury, které řídí pohyb:

motoneurony

Struktury, které pohyb moduluji:

podkorové struktury

MOTORIKA

- Mimovolní motorika
  - Posturální reakce
  - Reflexy
- Volní motorika
- Emoční motorika (3. systém motoriky)

Generátory pohybu – rytmické pohyby

73

PORUCHY POHYBU

- Poruchy pasivního hybného aparátu
- Poruchy svalů
- Poruchy senzoriky
- Poruchy dolního motoneuronu
- Poruchy horního motoneuronu
- Poruchy bazálních ganglií
- Poruchy mozečku

74

MOTORIKA MIMOVLNÍ

- **Reflexy**
  - Monosynaptické a polysynaptické
  - Spinální mícha, kmen, (Cx)

- **Posturální motorika**
  - Dopředné a zpětné vazby
  - Vestibulární řízení rovnováhy
  - Daleko flexibilnější než reflexy, ale ne tak volné, jako volní motorika
  - Mozkový kmen, CBL a spinální mícha

75

POSTURÁLNÍ MOTORIKA

- Vzpřímený postoj těla
- Vztah hlavy k tělu
- Vztah očí k hlavě
- Obraz okolí vždy dopadá na žlutou skvrnu

- Vliv gravitace
- Svalový tonus

76

MOTORIKA VOLNÍ

- Vyvážené pohyby
- Kontext specifika
- Největší flexibilita

- Souvisí s posturální (objekt a jeho stín)

- Senzorická kontrola
  - Zrak
  - Vestibulární aparát
  - Somatosenzorika

- Motorické učení ⇒ dynamický stereotyp

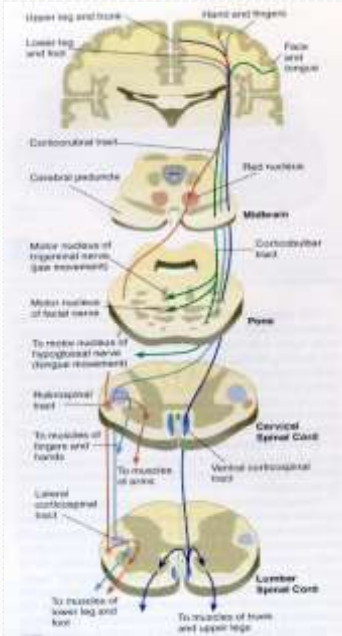
77

VOLNÍ MOTORIKA

- Řízení
  - Dorsolaterální systém ⇒ distální svaly
  - Ventromediální systém ⇒ axiální a proximální svaly

- Modulační okruhy
  - Bazální ganglia
  - Mozeček

78

Laterální systém

Ventromedální systém

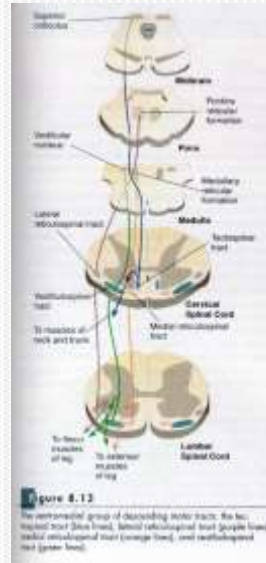

Figure 8.13 The ventromedial group of descending motor tracts: the fast flexor tract (blue line), medial reticulospinal tract (purple line), lateral reticulospinal tract (orange line), and vestibulospinal tract (green line).

motor systems:

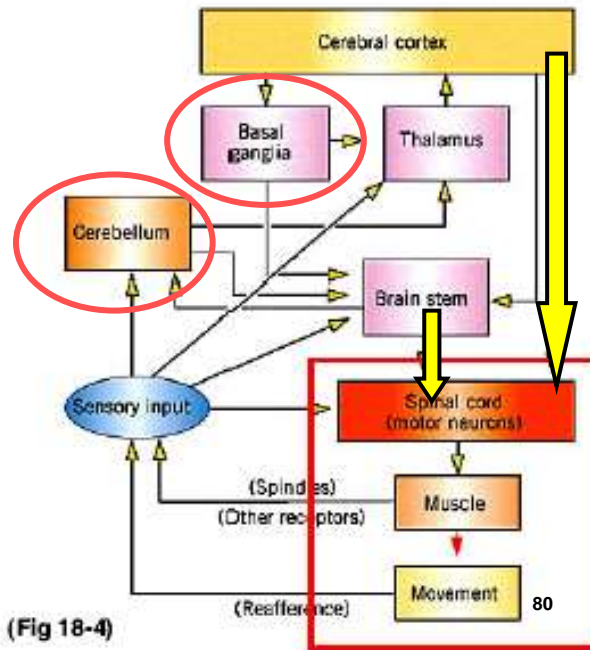
spinal reflexes

brainstem

cerebellum and basal ganglia

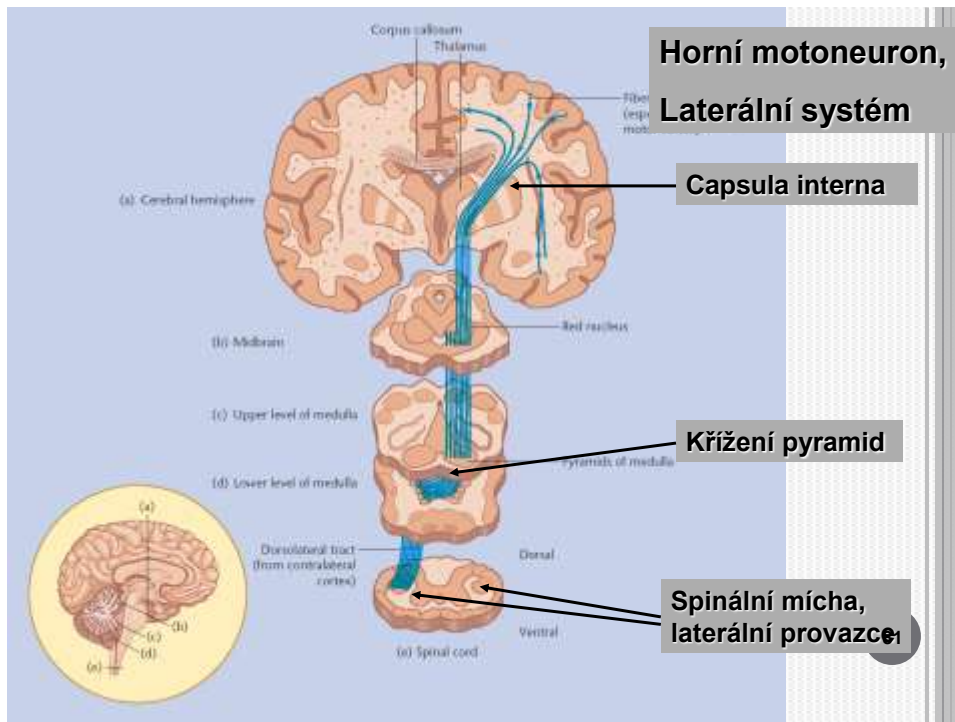
motor cortices

new news!
control of walking

(Fig 18-4)

PORUCHA HORNÍHO MOTONEURONU

Centrální, spastická obrna

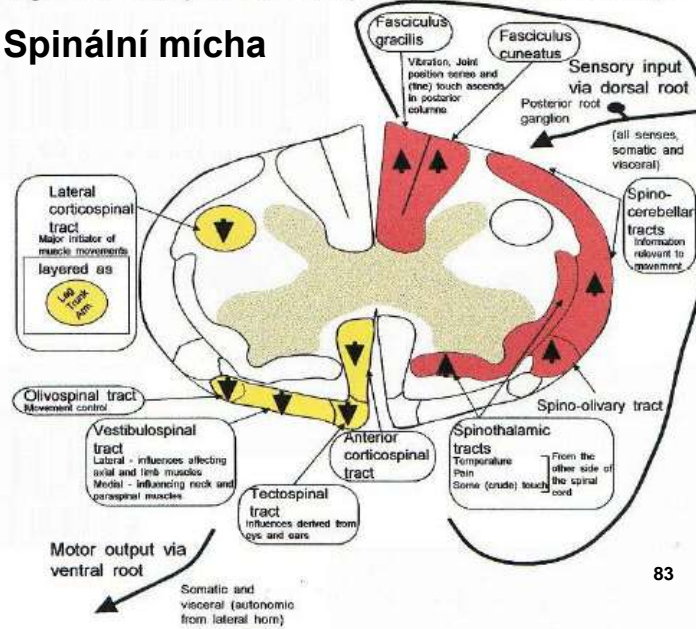
Porucha v mozku, ve spinální míše

- Chybí volní pohyby
- Svalový tonus je zvýšen
- Je přítomna hyperreflexie
- Jsou přítomny patologické reflexy

Hemiplegie; kvadruparéza; paraparéza

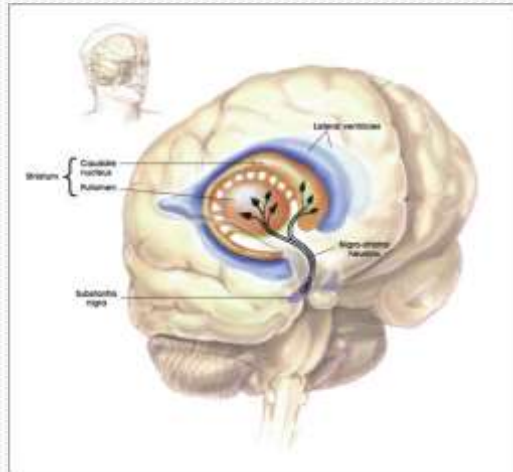
Figure 14. The spinal cord. A simple account of the main pathways

Spinální mícha

MODULAČNÍ OKRUHY

BAZÁLNÍ GANGLIA

85

BAZÁLNÍ GANGLIA

Okruhy

- Motorický
- Okulomotorický
- Limbický
- Asociační

Uspořádání obdobné:

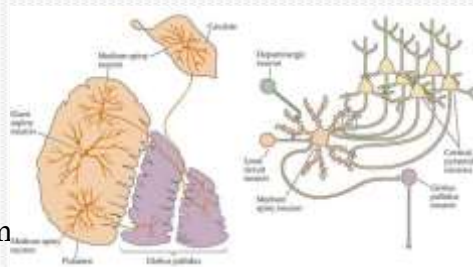
Vnitřní:

- Přímá dráha
- Nepřímá dráha

Vstupy do striata z Cx a m

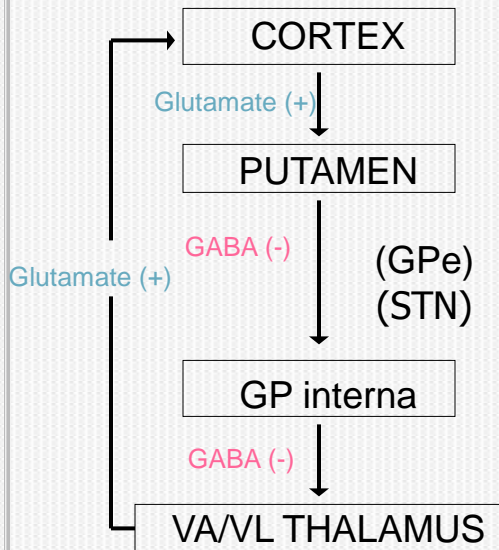
Výstupy z GPint do:

- Th a pak Cx
- kmenových struktur

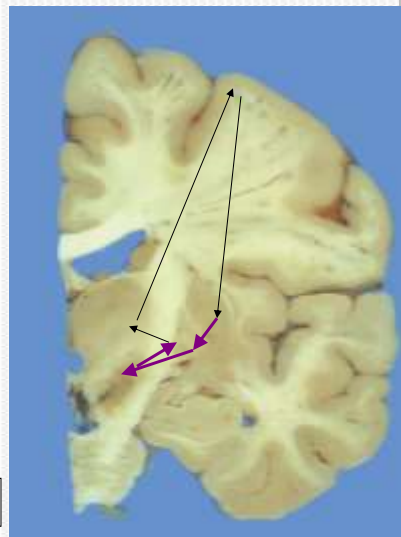
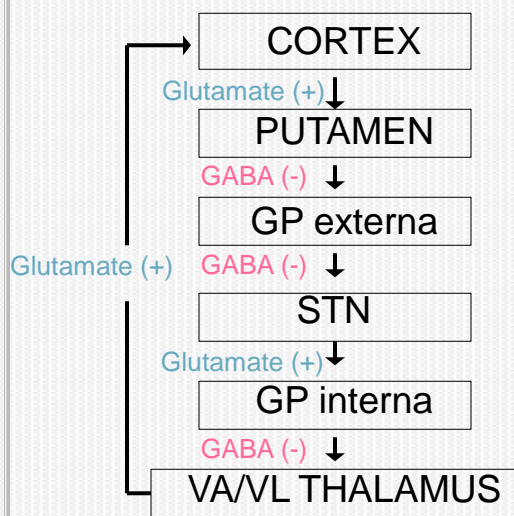
86

DIRECT PATHWAY

87

INDIRECT PATHWAY

BAZÁLNÍ GANGLIA

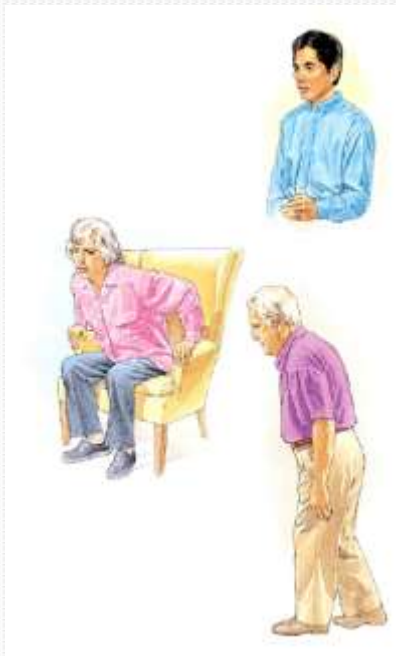
Modulují motoriku

Celkově mají inhibiční vliv na motorická
jádra thalamu (proto nemáme mimovolní pohyby)

Poruchy: Dyskinesy

- Hypertonicko – hypokinetické syndromy (Parkison)
- Hypotonicko – hyperkinetické syndromy (chorea, balismus, atetosa,...)
- Další typy

89

90

PARKINSONOVA CHOROBA; HLAVNÍ PŘÍZNAKY

- **Tremor:** klasicky klidový, unilaterální, 4/5 Hz, sociální hendikep
- **Rigidita:** agonist, antagonist, fixator, synergist, cog wheel, není ztráta svalové síly
- **Nedostatek pohybů:** bradykinese, pomalá iniciace, prodloužený reakční čas, všechny aspekty pohybu
- **Ztráta posturálních reflexů:** righting reflex, postoj
- **Postoj:** flexe, kyfosas, ztráta bederní lordosy, flexe kyčle a kolen, redukováná base
- **Chůze:** „zamrznutí“, chybí souhyby

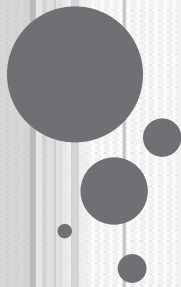
91

PRAHOVÝ EFEKT - 80% ÚBYTEK DOPAMINU

- Pokud existuje škodlivina, docházelo k expozici pravděpodobně roky až desetiletí (nikoli týdny) před začátkem onemocnění.
- První příznaky PCh - když úbytek dopaminu na terminálech výběžků buněk substantia nigra dosáhne 80% původních hodnot (k dispozici je tedy 20% původního množství dopaminu). To nastane, je-li poškozena alespoň polovina buněk produkujících dopamin.
⇒ mozek umí kompenzovat značný úbytek dopaminu.
- K prolomení existující kompenzace může vést těžší poranění, srdeční příhoda nebo chirurgický zákrok. Neví se přesně proč. Jisté je, že to není pravá příčina Parkinsonovy choroby, pouze urychlení jejího nástupu o několik měsíců nebo týdnů.

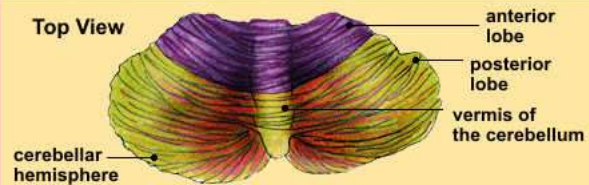
92

MOZEČEK

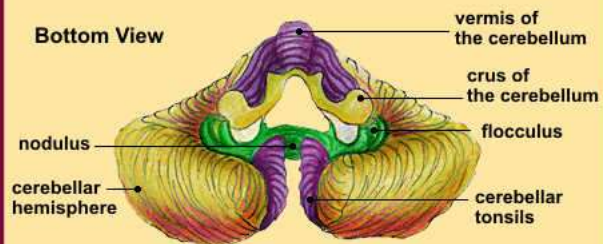

The Cerebellum

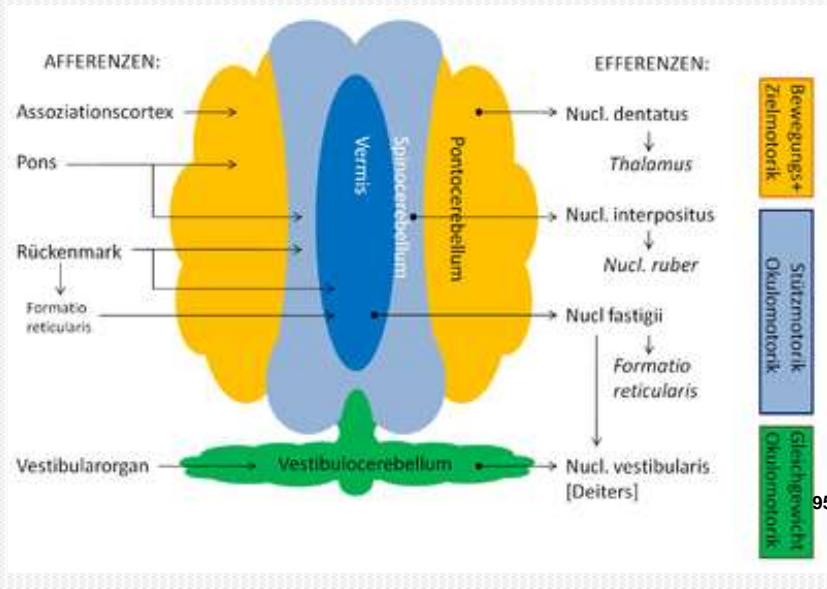
Top View

Bottom View

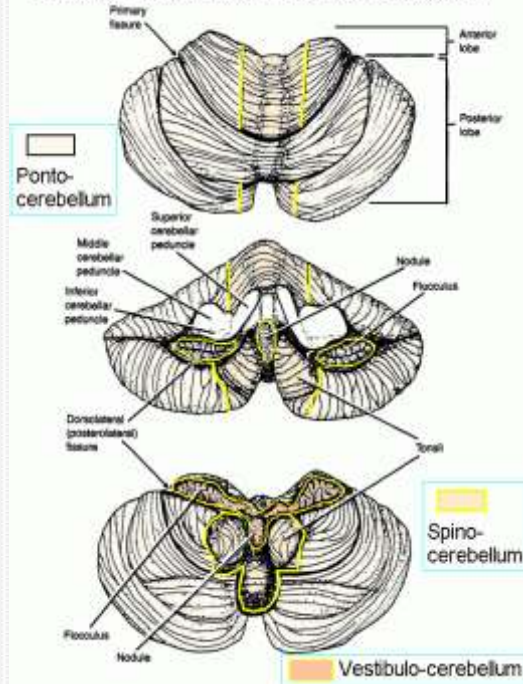

Vestibulární (zelený), spinální (modrý) a korový mozeček (žlutý)

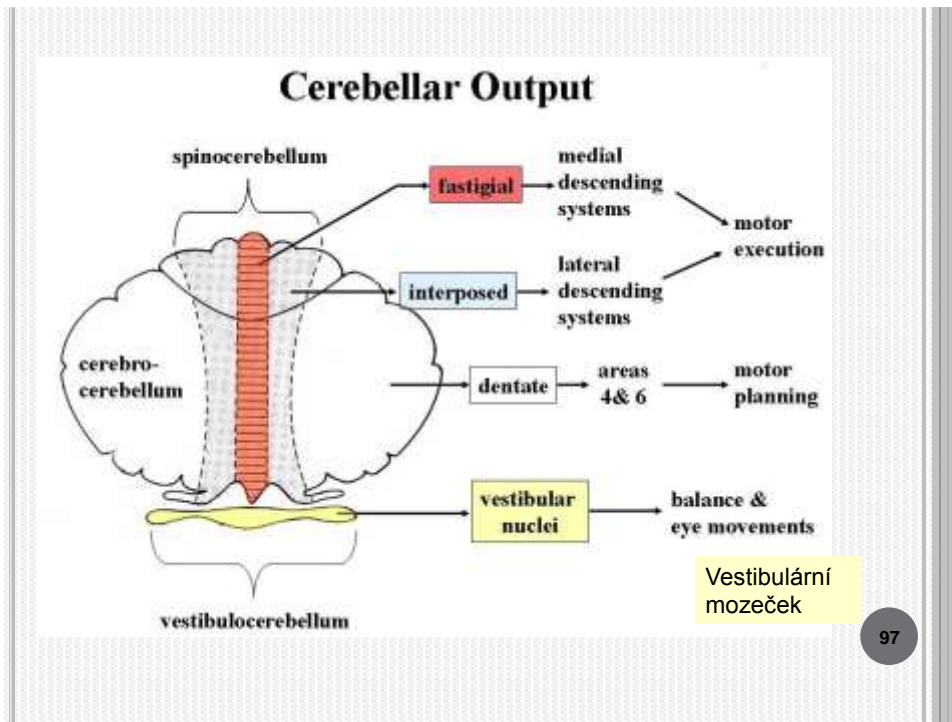
95

Landmarks and functional divisions of the cerebellum

96

PORUCHY MOZEČKU

○ Paleocerebellární syndrom (spinální a vestibulární mozeček):

- Porucha rovnováhy
- Trupová ataxie
- Ataxie stoje a chůze - nejisté o široké bázi, kolísání a kymácení - titubace (vyrovnáváním polohy)
- Mozečková ataxie je při otevřených i zavřených očích

○ Neocerebellární syndrom (korový mozeček)

98

NEOCEREBELÁRNÍ SYNDROM

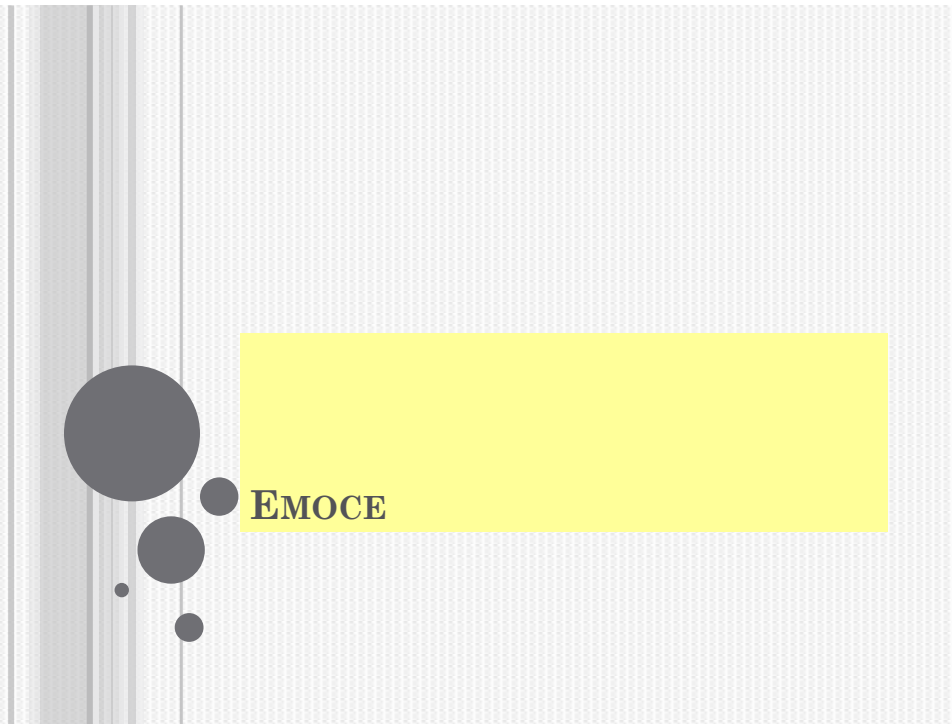
- Neschopnost správně ukončit pohyb (cíl a intenzita)
  - Ataxie končetin
  - Dysmetrie – (netrefí jídlem do úst)
- Poruchy koordinace zapojení jednotlivých svalů do pohybu:
  - Není plynulost pohybu
  - Adiadochokineze (např. porucha při střídání pronace a supinace dlaní)
  - Poruchy řeči (méně zřetelná – dysartrie, změny intenzity - skandovaná řeč, někdy expresivní)
- Snížený svalový tonus
  - Není však ochablé na pohmat
  - Snížení tonu jen při pasivních pohybech
  - Mozečková hypotonie = zvýšená pasivita
- Projevy se projeví homolaterálně

99

MOTORIKA EMOČNÍ

- Tr. Reticulospinalis
  - Tr. Raphespinalis
  - Tr. Coeruleospinalis
- Mimika obličeje
  - Nonverbální projev

100

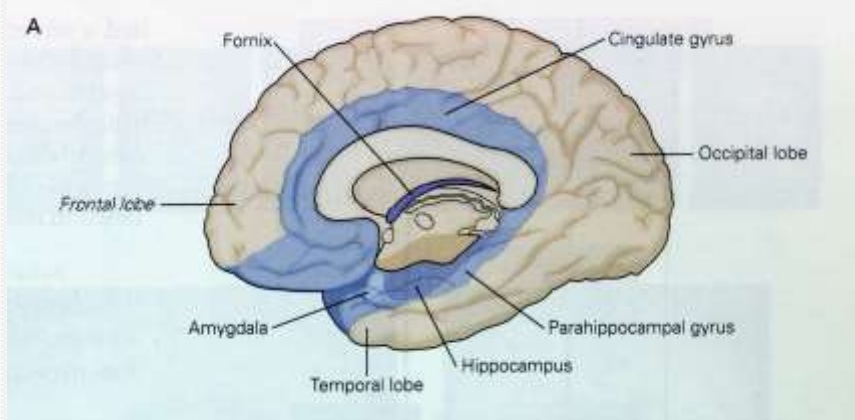
EMOCE (CITY)

- Mají fyzickou i psychickou složku
- Nevědomé, implicitní hodnocení stimulu
  - Afektivní (citový prožitek)
  - Kognitivní (vědomá složka)
  - Konativní složka
    - Apetitivní
    - Aversivní
- Mají vlastní logiku, ne kognice, ne somatika

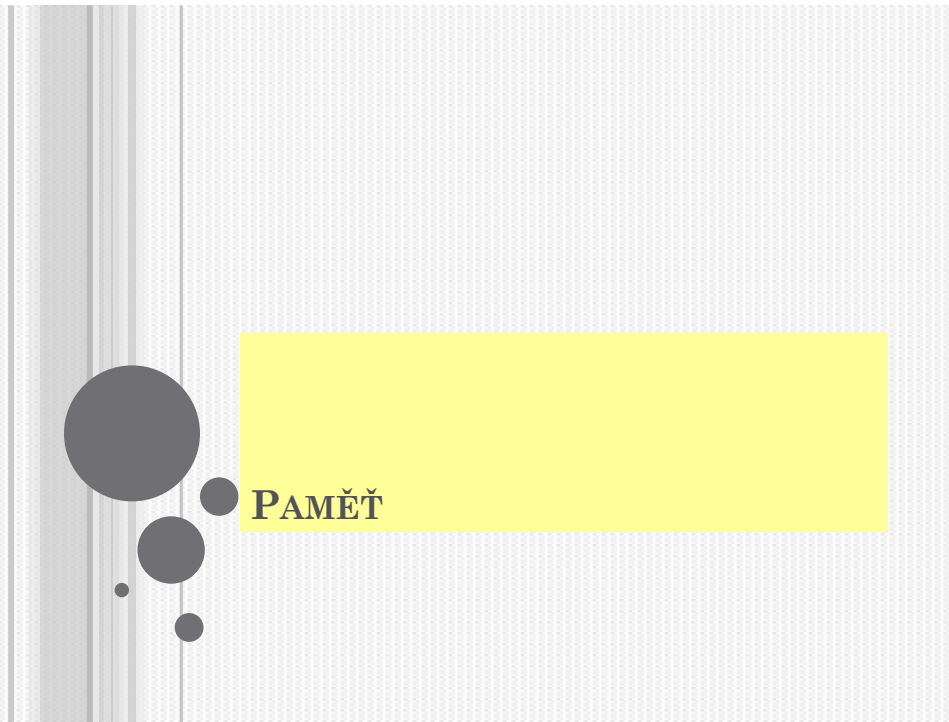
EMOCE; CX OBLASTI

- Orbitofrontální Cx (redukce agresivity a emočních odpovědí –frontální lobotomie, 1935 J.Fulton a Jakobsen – šimpanzi, Moniz - lidé)
- Ventromediální frontální Cx (inhibice nevhodného chování; P.Gaine – disinhibice)
- Gy cinguli anterior
- Gy parahippocampalis

103

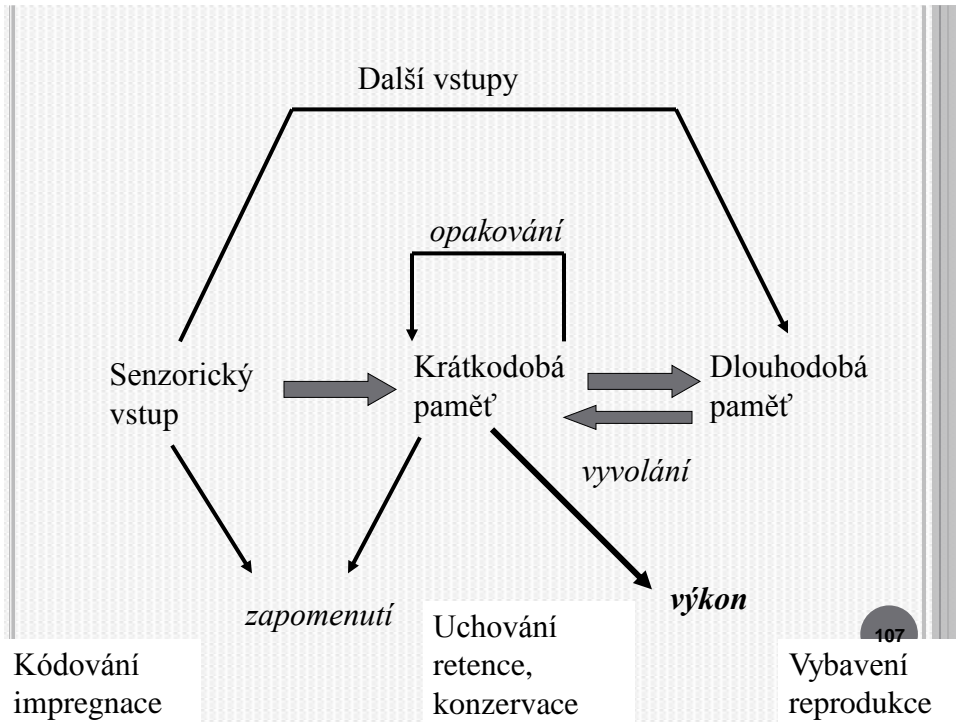

104

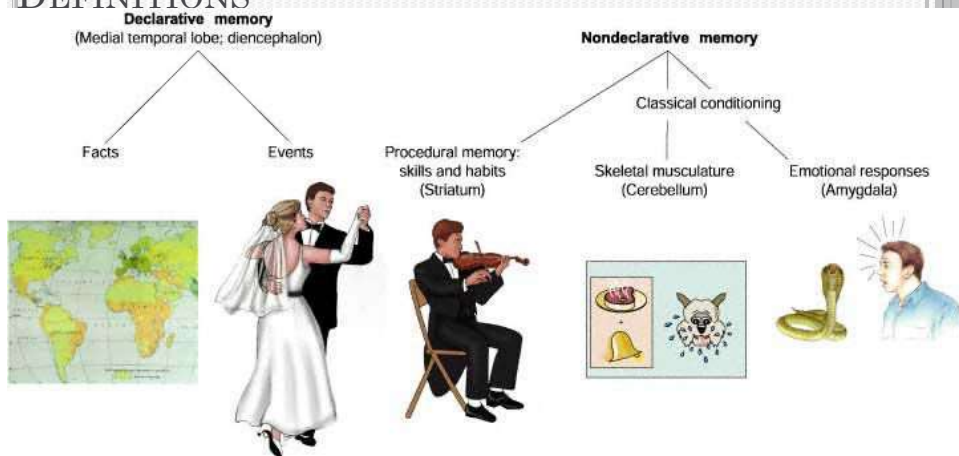

PAMĚŤ

- Ikonická
- Krátkodobá
- Střednědobá
- Dlouhodobá
  - Deklarativní, explicitní
  - Nedeklarativní, implicitní, procedurální

DEFINITIONS

EXPLICITNÍ PAMĚŤ

- Vědomá explicitní paměť [asociační oblasti]
  - Sémantická (pro fakta) [neokortex]
  - Epizodická (události) [prefrontální kortex]
- Není jediná, vše obsahující paměť
- Mnohotná reprezentace (vizuální, verbální,...)
- Vytvoření paměťové stopy (engram), konsolidace (uložení), vyvolání

109

ZMĚNY EXPLICITNÍ PAMĚTI

- **Hypermnézie** – bez (Mozart, Napoleon) nebo s poruchou vědomí (služka), relativní (Rainman), el.stimulace (Penfield)
- **Dysmnézie**, časově ohraničená porucha vytváření nových paměťových stop – snové stavy u temporální epilepsie (jede správně autem, ale neví, kam)
- **Hypomnézie** – vrozená nebo deteriorace
- **Amnézie** – ztráta paměti

110

AMNÉZIE

- Infantilní amnézie (časně v ontogenezi)
- Anterográdně (pac H. M.)
- Retrográdně (např. posttraumatická)
- Parciální (okénka)
- Psychogenní
- Posthypnotická

111

IMPLICITNÍ PAMĚŤ

- Neasociativní učení (R.E.Kandel)
  - Habituaace
  - Senzitizace
- Asociativní učení
  - Klasické podmiňování (I.P.Pavlov)
  - Operantní podmiňování (E. Thordike, B.F.Skinner)
- Motorické dovednosti (apraxie)

112

APRAXIE

(PORUCHY SLOŽITÝCH POHYBOVÝCH NÁVYKŮ)
„PORUCHY IMPLICITNÍ PAMĚTI“

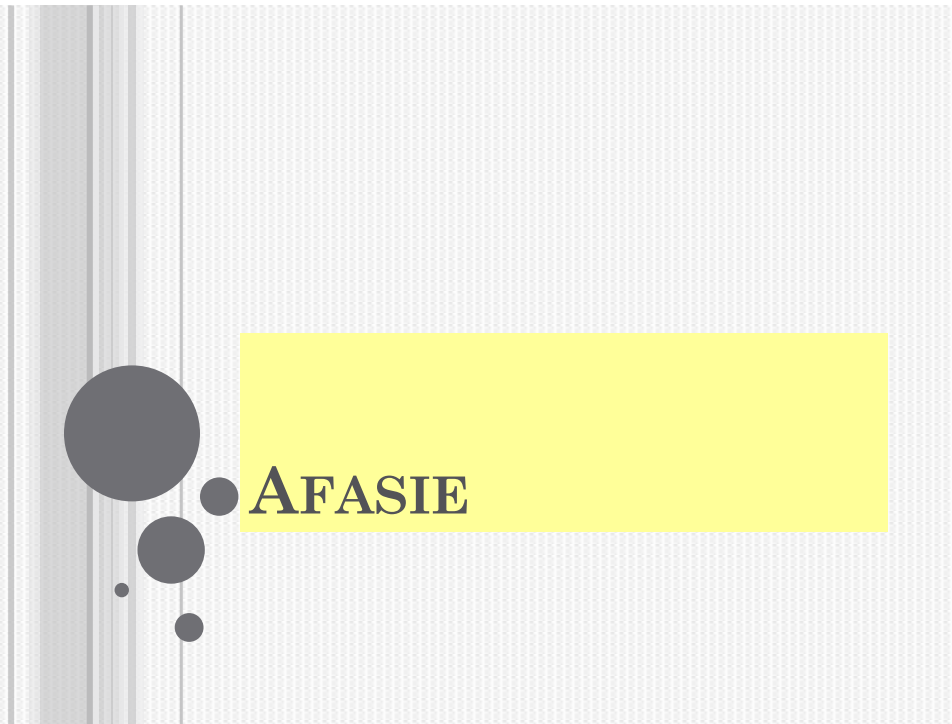
Neschopnost provádět smysluplné pohyby, i když
je funkce všech svalů zachována, nejsou ani
obrnny, ani ataxie

113

APRAXIE

- **Ideatorní apraxie**
  - Porucha senzorické složky (kouří zápalku a škrtná cigaretou) bývá spojena se astereognosíí
- **Ideomotorická** klasická apraxie (ví, jak nástroj použít, popíše, vysvětlí, ale nevykoná)
- **Motorická apraxie** bývá jednostranná
  - Porucha motorického stereotypu (Liebmann kartáčovat plášť, rytmické pohyby vedle ucha)

114

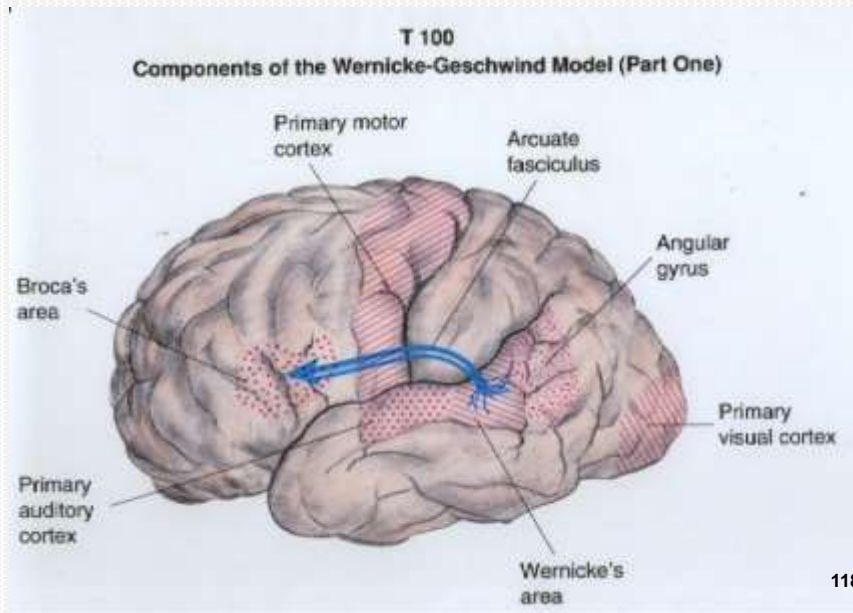
FATICKÉ FUNKCE – ŘEČ

- Schopnost kódovat myšlenky do signálů pro komunikaci s druhými
- Odlišná od čtení a psaní
- Odlišná od celkové inteligence

ŘEČ ONTOGENETICKÝ VÝVOJ I

- Všechny lidské kultury mají jazyk
- Děti slyší slova a užívají je aktivně
- do 6 let znají asi 13 000 slov (každých 90 bdělých minut 1 slovo)
- Během studia na vysoké škole získáme nejméně 60 000 slov

- 7-8 měsíců: slabiky
- kolem 2 let: už tvoří strukturu
- kolem 3 let: začíná užívat gramatiku správně

- Specifické poruchy řeči

117

118

AFÁZIE

Afázie	řeč; mluva	rozumění	opakování
Broca	porucha	zachováno	nemožno
Wernick	plynulá	porucha	nemožno
kondukční	zachovaná	zachovaná	porucha
globální	porucha	porucha	porucha

119

CÉVY

